

**ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«ЛУБЕНСЬКИЙ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
ПОЛТАВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ»**

**НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ
ДИСЦИПЛІНИ**

«ПРАВОЗНАВСТВО»

**ЗА ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЮ ПРОГРАМОЮ
«ЕКОНОМІКА»**

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 05 Соціальні та поведінкові науки

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 051 Економіка

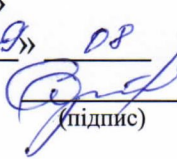
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНИЙ СТУПІНЬ фаховий молодший бакалавр

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: *Наталія Шарапова*, викладач історії та правознавства, кваліфікаційна категорія «спеціаліст»

РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО

на засіданні циклової комісії
загальноосвітніх та гуманітарно-соціальних дисциплін
Відокремленого структурного підрозділу
«Лубенський фінансово-економічний
фаховий коледж Полтавського державного
аграрного університету»

Протокол № 1 від «29» 08 2024 р.

Голова циклової комісії Світлана ДЗЮБА
(підпис)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Вивчення здобувачами освіти навчальної дисципліни «Правознавство» полягає в розвитку та соціалізації особистості, формуванні її національної самосвідомості, громадянської позиції, загальної культури, світоглядних орієнтирів, критичного мислення, творчих здібностей, дослідницьких та аналітичних навичок, навичок життєзабезпечення та професійних якостей. Навчальна дисципліна «Правознавство» сприяє формуванню у студентів-економістів правової культури, що включає повагу до закону, розуміння необхідності дотримання правових норм, а також вміння вирішувати конфлікти правовим шляхом.

Правознавство допомагає студентам спеціальності 051 Економіка збагнути складну систему законодавства, що регулює економічні відносини, надає знання про правові форми підприємницької діяльності, особливості функціонування юридичних осіб, відповідальність за порушення законодавства у сфері економіки. Знання правових норм дозволяє у перспективі ефективно управляти економічними процесами на підприємстві, забезпечуючи їх відповідність законодавству та мінімізуючи ризики виникнення правових спорів.

Здобувачі освіти, вивчаючи правознавство в коледжі, мають усвідомлювати себе громадянами України, проявляти громадянську активність, бути патріотами, здатними жити і цивілізовано взаємодіяти в суспільстві, прагнути до вдосконалення і навчання впродовж життя, виявляти готовність до свідомого життєвого вибору та самореалізації.

Навчальну програму з навчальної дисципліни «Правознавство» укладено на основі ОПП «Економіка», розробленої на основі Стандарту фахової передвищої освіти зі спеціальності 051 Економіка освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр».

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність	051 Економіка
Освітньо-професійний ступінь	фаховий молодший бакалавр
Нормативна/вибіркова	нормативна
Кількість тем	3 модулі (11 тем)
Загальна кількість годин	90 годин
Види навчальної діяльності та види навчальних занять, обсяг годин:	
Лекції	40 годин
Практичні заняття	20 годин
Самостійна робота	30 годин
Форма підсумкового контролю	залік

II. МЕТА, ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПРАВознавство», компетентності та заплановані результати навчання

Мета вивчення дисципліни «Правознавство» здобувачами освіти: формування в здобувачів освіти системних уявлень про державу та право як основних засобів упорядкування суспільних відносин та вміння використовувати їх у практичному житті, правової компетентності студентської молоді, що забезпечує її здатність відповідально реалізовувати свої права та обов'язки в конкретній ситуації, налагоджувати соціальне партнерство в розв'язанні суспільних проблем. Виховання в студентів поваги до людської гідності, дотримання прав людини, демократичних цінностей, верховенства права, справедливості, рівноправ'я. Розвиток правової та соціальної грамотності, толерантності, комунікабельності, здатності до активної участі в житті суспільства та сприяння професійному визначенню випускників у майбутньому.

Завдання вивчення курсу «Правознавство»:

- сприяти опануванню студентами поняттєвим апаратом, загальнотеоретичною основою для розуміння сутності сучасної держави і права, особливостей їх виникнення, функціонування й розвитку, ролі та функцій в організації суспільних відносин;
- поглибити знання здобувачів освіти про соціальні норми, верховенство права, державний устрій України;
- сформуванню системне уявлення студентів про права та свободи людини і громадянина та механізми захисту прав і свобод;
- сформуванню позитивне ставлення до дотримання правових норм, ініціативності в реалізації своїх прав;
- сприяти усвідомленню тісного зв'язку між правовими знаннями й суспільними відносинами, розумінню системи загальнолюдських принципів і цінностей, відображених у Конституції та законах України, правової системи в цілому;
- виробити в студентів уміння аналізувати суспільно-політичні події, правові явища і процеси;
- розвинути вміння студентів користуватися правовими актами, правничою літературою, Інтернет джерелами;
- сформуванню в студентів уміння застосовувати норми права в конкретних життєвих ситуаціях.

Предметом є загальні закономірності виникнення, розвитку та функціонування держави і права, а також система основних понять юриспруденції, конституційних засад української держави та методів державного управління, головних інститутів, кримінального, цивільного, та інших галузей українського права. Тому велика увага під час вивчення всіх тем приділяється вивченню нормативно-правових актів українського законодавства.

Передумовою вивчення навчальної дисципліни «Правознавство» є досягнення здобувачами освіти обов'язкових результатів навчання та компетентностей здобувача загальної середньої освіти з предмету «Громадянська освіта» та навчального курсу «Історія: Україна і світ».

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі освіти **повинні знати:**

- предмет правознавства;
- концепції походження держави і права;
- поняття та ознаки держави та права, їх функції;
- форму держави та її елементи: форми державного правління, державного устрою, державного режиму;
- сутність та соціальну цінність права, його форми (джерела), функції;
- систему та структуру права та законодавства;
- сутність правомірної поведінки, правопорушення та юридичної відповідальності;
- зміст законності і правопорядку;
- основні галузі права в Україні;
- підстави виникнення, зміни та припинення правових відносин;
- основи конституційного права України;
- органи державної влади та місцевого самоврядування України;
- судові, правоохоронні та правозахисні органи України;
- основні визначення та поняття основних галузей права України;
- джерела права України;
- правила підготовки та застосування нормативно-правових актів в Україні.

вміти:

- аргументувати засвоєні теоретичні положення дисципліни з використанням юридичних термінів, понять і категорій;
- характеризувати і тлумачити норми Конституції та чинного законодавства України;
- розрізняти окремі типи, форми держави та характерні їм функції;
- здійснювати аналіз і тлумачення норм права, нормативно-правових актів;
- визначати на конкретному прикладі окремі елементи механізму правового регулювання суспільних відносин;
- самостійно визначати предмет правового регулювання;
- використовувати правові процедури захисту прав і свобод людини у судових та інших державних органах України;
- самостійно проводити пошук необхідних нормативно-правових актів і наукових джерел.

Міждисциплінарні зв'язки: навчальна дисципліна «Правознавство» пов'язана з освітніми компонентами «Історія та культура України», «Соціологія». Знання, здобуті в результаті вивчення дисципліни «Правознавство», застосовуються при вивченні освітніх компонентів «Безпека життєдіяльності та охорона праці», «Планування та організації діяльності підприємства».

Програмою навчальної дисципліни «Правознавство» передбачено проведення лекцій, семінарських, практичних занять із тем курсу.

Перелік і сутність сформованих компетентностей та результатів навчання:

Назва компетентностей/ результатів навчання	Сутність сформованих компетентностей/результат
<i>Загальні компетентності (ЗК):</i>	ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. ЗК 3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово. ЗК 5. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
<i>Спеціальні (фахові) компетентності (СК):</i>	СК 1. Здатність ідентифікувати інформацію та усвідомлювати проблеми предметної області, базові засади функціонування сучасної економіки. СК 2. Здатність обирати й застосовувати положення нормативно-правових актів для якісного виконання завдань та обов'язків професійної діяльності.
<i>Програмні результати навчання:</i>	РН 1. Знати свої права та обов'язки як члена суспільства, цінності громадянського суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. РН 2. Володіти державною та іноземною мовами у професійній діяльності. РН 8. Використовувати нормативно-правові акти, що регламентують професійну діяльність. РН 13. Володіти методами й інструментарієм для виконання управлінських рішень щодо функціонування підприємств (підрозділу).

III. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

3.1. ОРІЄНТОВНА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	сем.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7
Модуль 1						
Основи теорії держави і права						
Тема 1. Держава	8	4			2	2
Тема 2. Право	8	4			2	2
Тема 3. Конституційне право України	16	8	4			4
Разом за модулем 1	32	16	4		4	8
Модуль 2						
Основи публічного права України						
Тема 4. Адміністративне право України	6	2	2			2
Тема 5. Фінансове право України	4	2				2
Тема 6. Кримінальне право України	10	4	2			4
Разом за модулем 2	20	8	4			8
Модуль 3						
Основи приватного права в Україні						
Тема 7. Цивільне право України	10	6			2	2
Тема 8. Господарське право України	6	2	2			2
Тема 9. Трудове право України	8	4			2	2
Тема 10. Сімейне право України	6	2				4
Тема 11. Земельне право України		2	2			4
Разом за модулем 3	38	16	4		4	14
Всього	90	40	12		8	30

3.2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1 Основи теорії держави і права

Тема 1. Держава

Вступ: Поняття, мета, завдання й структура навчальної дисципліни «Правознавство». Забезпечення дисципліни (програма, підручник, правові акти). Особливості роботи на заняттях та в позааудиторний час.

Виникнення держави і права: Влада і суспільство у додержавний період. Причини виникнення держави і права. Теорії походження держави і права. Історичні типи держав і цивілізаційний підхід.

Поняття, ознаки, сутність держави: Поняття та ознаки держави. Сутність держави. Суверенітет та його види. Поняття та види функцій держави. Правова держава. Громадянське суспільство.

Державний лад: Поняття державного ладу. Форма державного правління. Монархія та її види. Республіка та її види. Форма державного (територіального) устрою. Унітарна держава. Автономія. Складна держава. Федерація та її види. Імперія (метрополія, колонія). Конфедерація. Форма державно-політичного режиму. Демократичний політичний режим. Недемократичний політичний режим.

Народовладдя: Поняття народовладдя та народного волевиявлення. Безпосередня та представницька демократії. Поняття і види виборів. Виборче право. Активне і пасивне виборче право. Принципи виборчого права. Абсентеїзм. Виборчі цензи. Прямі та непрямі вибори. Поняття та види виборчих систем. Мажоритарна виборча система та її види. Пропорційна виборча система та її види. Змішана виборча система та її види. Імперативний мандат. Вільний мандат. Види виборів за територією, за об'єктом, за часом проведення, за правовими наслідками. Виборчий процес. Одномандатний та багатомандатний виборчі округи. Поняття і види референдумів. Плебісцит. Порядок призначення та проведення референдуму

Органи державної влади та місцеве самоврядування: Державна влада та її ознаки. Державний апарат. Державний орган. Класифікація органів держави. Законодавча влада: поняття, завдання. Парламент. Бікамералізм. Інститут президентства: поняття, завдання. Процедура імпічменту. Виконавча влада: поняття, завдання. Органи виконавчої влади. Центральні органи виконавчої влади. Місцеве самоврядування (місцеве самоуправління). Моделі місцевого самоврядування. Судова влада: поняття, завдання. Суд. Юрисдикція судів. Інстанція суду. Спеціалізація суду. Суд присяжних. Апеляція. Касація. Правоохоронні органи: поняття, основні напрямки діяльності.

Держава, особа, суспільство: Співвідношення держави, особи, суспільства. Людина. Індивід. Особа. Фізична особа. Юридична особа. Громадянство: поняття, підстави набуття і припинення. Іноземці, апатриди, біпатриди.

Семінарське заняття:

Характеристика державного ладу в Україні та зарубіжних країн.

Державний лад. Види і загальна характеристика форм правління. Державний лад та форма держави в Україні. Держави з монархічною формою правління. Держави з республіканською формою правління: а) президентська республіка; б) парламентська республіка; в) змішана республіка. Державний режим. Тоталітаризм і авторитаризм в ХХІ столітті

Тема 2. Право

Право як особливий вид соціальних норм: Система соціальних норм. Місце і роль права в цій системі. Поняття права. Ознаки права. Об'єктивне та суб'єктивне право. Функції права та їх види. Гуманістичні принципи права (справедливості, рівності, свободи, гуманізму). Загальні принципи права (пропорційності, правової визначеності, розумності, добросовісності, субсидіарності). Реалізація норм права.

Система права: Поняття системи права як внутрішньої його організації. Правова система і правові сім'ї. Норма права та її структура. Види правових норм. Поняття предмету і методу правового регулювання. Правовий інститут та його види. Галузь права. Публічне право. Приватне право.

Форми права. Джерела права: Форми права. Джерела права. Правовий звичай. Релігійно-правові норми. Правовий прецедент. Нормативний договір. Нормативно-правовий акт. Міжнародно-правовий акт. Міжнародний договір.

Законодавство: Поняття законодавства. Право і законодавство. Система законодавства. Структура законодавства та її види. Нормативний припис. Індивідуальний припис. Нормативний інститут. Галузь законодавства. Види нормативних актів. Дія нормативних актів у часі, просторі та щодо кола осіб. Індивідуальний акт. Закон: поняття та види. Конституція: ознаки та види. Підзаконні нормативно-правові акти та їх види. Акти органів місцевого самоврядування. Локально-правові акти.

Правотворення. Систематизація законодавства: Правотворчість як процес організації права. Етапи правотворчої діяльності. Правозастосування. Правозастосовний акт. Тлумачення норм права. Способи тлумачення правових норм. Поняття систематизації законодавства. Інкорпорація та її види. Консолідація. Кодифікація та її види. Кодекси, статuti та положення.

Правовідносини: Поняття та ознаки правовідносин. Види правовідносин. Структура правовідносин. Суб'єкти правовідносин. Об'єкти правовідносин. Зміст правовідносин. Юридичні факти та їх види. Правосуб'єктність. Правоздатність. Дієздатність. Деліктоздатність.

Правомірна поведінка і правопорушення: Поняття поведінки. Суспільно корисна і суспільно шкідлива поведінка. Правова поведінка, її види. Правомірна поведінка. Протиправна поведінка. Поняття, ознаки правопорушення. Склад правопорушення. Вина. Прямий та непрямий умисел. Необережність. Мотив, мета правопорушення.

Юридична відповідальність: Відповідальність особи: перспективна і ретроспективна. Поняття, підстави, принципи, цілі й функції юридичної відповідальності. Види юридичної відповідальності. Обставини, що виключають

юридичну відповідальність. Презумпція невинуватості

Законність і правопорядок: Поняття законності. Суспільний порядок. Публічний порядок. Правопорядок. Гарантії законності.

Правосвідомість: Правосвідомість. Правова ідеологія. Правова психологія. Правова культура.

Семінарське заняття:

Нормативно-правові акти. Види систематизації правових актів.

Поняття законодавства. Система та структура законодавства. Види нормативних актів. Дія нормативних актів у часі, просторі та щодо кола осіб. Правотворчість як процес організації права. Етапи правотворчої діяльності. Поняття систематизація законодавства. Інкорпорація. Консолідація. Кодифікація

Тема 3. Конституційне право України

Поняття конституційного права України: Загальна характеристика конституційного права України. Предмет, метод і джерела конституційного права. Конституційно-правові відносини та їх види. Суб'єкти конституційно-правових відносин. Конституційно-правові норми та їх особливості. Загальна характеристика Конституції України. Декларація про державний суверенітет України. Акт проголошення незалежності України. правонаступництво України.

Загальні засади конституційного ладу України: Форма правління, форма територіального устрою та політичного режиму України. Національні меншини. Законодавство про мови. Державна символіка. Державний Прапор. Державний Герб. Державний Гімн.

Громадянство України: Поняття громадянства. Підстави набуття громадянства України. Умови прийняття до громадянства. Підстави припинення громадянства України. Органи, що вирішують питання громадянства.

Міжнародне право прав людини: Історія розвитку міжнародного права прав людини. Міжнародні стандарти у галузі прав людини: поняття, акти, що їх закріплюють. Основоположні права та свободи людини. Покоління прав людини. Гарантії та механізми захисту прав і свобод людини: поняття і види. Загальна декларація прав людини. Міжнародні договори з прав людини.

Міжамериканська та європейська системи захисту прав людини. Міжнародний моніторинг здійснення та забезпечення прав людини. Система міжнародного захисту прав людини.

Права, свободи та обов'язки людини і громадянина Поняття конституційних прав і свобод людини і громадянина. Гарантії конституційних прав і свобод. Омбудсман. Особисті (громадянські) права і свободи. Право на свободу світогляду і віросповідання. Політичні права і свободи. Право на свободу об'єднання у політичні партії і громадські організації. Економічні права і свободи. Соціальні права і свободи. Культурні (духовні) права і свободи. Право на освіту. Конституційні обов'язки громадян України. Військовий обов'язок громадян. Військова служба. Альтернативна (невійськова служба).

Права і обов'язки громадян в умовах надзвичайного та воєнного станів. Правовий статус іноземців, біженців та тимчасово переміщених осіб в Україні.

Забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб.

Практичне заняття:

Застосування Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Обов'язковість практики Європейського суду з прав людини в Україні.

Розв'язування правових ситуацій.

Народовладдя в Україні: Народне волевиявлення. Референдум: види, порядок призначення (проголошення) та проведення. Загальна характеристика виборчої системи України. Види виборчих систем. Види виборів в Україні та особливості їх проведення

Законодавча влада України: Верховна Рада України: правовий статус, повноваження та структура. Порядок роботи Верховної Ради України. Регламент Верховної Ради України. Правовий статус народних депутатів. Законодавчий процес та його стадії. Поняття парламентського контролю: види та суб'єкти здійснення.

Президент України: Президент України: правовий статус і повноваження. Нормативно-правові акти Президента України. Припинення повноважень Президента України. Усунення з поста в порядку імпічменту. Рада національної безпеки і оборони України.

Виконавча влада України: Кабінет Міністрів України: склад, порядок призначення, повноваження. Повноваження Прем'єр-Міністра. Центральні органи виконавчої влади. Місцеві органи виконавчої влади.

Місьцеве самоврядування в Україні: Поняття, принципи, система місцевого самоврядування. Органи місцевого самоврядування. Об'єднана територіальна громада. Правовий статус депутатів місцевих рад. Сільський, селищний, міський голова. Староста села, селища. Акти органів місцевого самоврядування.

Судова влада в Україні: Правосуддя. Принципи судоустрою в Україні. Конституційний Суд України: формування, склад, повноваження. Конституційне подання, конституційне звернення, конституційна скарга. Система судоустрою: структура, повноваження. Місцеві суди. Апеляційні суди. Вищі спеціалізовані суди. Верховний Суд. Загальні положення статусу суддів та присяжних. Кваліфікаційний рівень судді. Вища рада правосуддя.

Правоохоронні органи України та адвокатура: Прокуратура: система та повноваження. Національна поліція України. Служба безпеки України: завдання, система, обов'язки, права. Адвокатура України. Вимоги до адвоката. Права та обов'язки адвоката. Види адвокатської діяльності. Органи юстиції: завдання та повноваження. Нотаріат. Права та обов'язки нотаріуса. Нотаріальні дії.

Практичне заняття:

Презумпція невинуватості та забезпечення доведеності вини

Розв'язування правових ситуацій.

Змістовий модуль 2

Основи публічного права України

Тема 4. Адміністративне право України

Загальна характеристика адміністративного права України: Поняття адміністративного права. Джерела адміністративного права. Адміністративні правовідносини. Суб'єкти адміністративних правовідносин. Публічна адміністрація. Співвідношення переконання й примусу в адміністративному праві. Заходи адміністративного примусу.

Публічна служба: Поняття та види публічної служби. Поняття державної служби. Права та обов'язки державних службовців. Основні засади проходження служби в органах місцевого самоврядування.

Адміністративне правопорушення (проступок): Поняття, ознаки адміністративного правопорушення (проступку). Склад адміністративного правопорушення (проступку). Види адміністративних правопорушень (проступків).

Адміністративна відповідальність: Поняття адміністративної відповідальності та її особливості. Підстави адміністративної відповідальності. Адміністративне стягнення: поняття й види. Стадії провадження у справах про адміністративні правопорушення (проступки).

Адміністративний процес: Здійснення адміністративного провадження в адміністративному та судовому порядку. Види адміністративних проваджень. Звернення громадян. Електронна петиція. Адміністративне судочинство. Адміністративні суди. Підвідомчість справ (адміністративна юрисдикція). Стадії адміністративно-судового процесу.

Практичне заняття:

Стадії провадження у справах про адміністративні правопорушення (проступки)

Розв'язування правових ситуацій

Тема 5. Фінансове право України

Загальна характеристика фінансового права України. Вступ до бюджетного права України: Предмет фінансового права. Фінансові правовідносини. Суб'єкти та об'єкти фінансових правовідносин. Бюджет. Бюджетна система України. Бюджетний процес. Державний бюджет України. Доходи та видатки Державного бюджету України.

Податкова система України: Поняття та принципи системи оподаткування. Платники податків і зборів. Об'єкти оподаткування. Обов'язки та права платників податків і зборів. Податок. Збір. Державне мито. Ознаки податку. Функції податків. Види податків. Загальнодержавні податки та збори. Місцеві податки та збори. Податки з фізичних та юридичних осіб. Податкова політика щодо малого підприємництва. Спрощене оподаткування. Єдиний податок. Відповідальність за порушення податкового законодавства. Кримінальна відповідальність за умисне ухилення від сплати податків, зборів та інших платежів.

Законодавство про банки та банківську діяльність: Банківська система України. Національний банк України (НБУ). Поняття банку. Порядок створення банків в Україні. Банківські операції та угоди. Обмеження щодо діяльності банків. Банківська таємниця. Заходи впливу, що застосовуються до банків у разі порушення ними законодавства.

Тема 6. Кримінальне право України

Загальна характеристика кримінального права України: Поняття кримінального права. Принципи кримінального права. Загальна характеристика Кримінального кодексу України (ККУ). Завдання ККУ. Дія ККУ щодо осіб, у просторових та часових межах.

Злочин: Поняття злочину. Ознаки злочину. Склад злочину. Види злочинів в залежності від ступеня тяжкості. Мотиви скоєння злочинів. Неосудність: медичний та юридичний критерії. Вина та її види. Мотив. Мета. Дія. Суспільно-небезпечні наслідки. Причинно-наслідковий зв'язок. Стадії злочину. Замах на злочин. Добровільна відмова від доведення злочину до кінця. Співучасть у вчиненні злочину. Поняття співучасті. Види співучасників. Форми співучасті.

Кримінальна відповідальність: Поняття і підстави кримінальної відповідальності. Обставини, що виключають злочинність діяння. Підстави звільнення від кримінальної відповідальності.

Кримінальне покарання: Поняття кримінального покарання. Мета покарання. Види кримінальних покарань згідно ККУ. Основні покарання. Додаткові покарання. Змішані покарання. Порядок призначення покарання судом. Обставини, що пом'якшують покарання. Обставини, що обтяжують покарання. Повторність, сукупність та рецидив злочинів. Призначення покарання за сукупністю злочинів та сукупністю вироків. Звільнення від покарання та його відбування. Порядок звільнення від покарання. Звільнення від покарання з випробуванням. Обмеження прав і свобод особи, звільненої від відбування покарання з випробуванням. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання. Амністія. Порядок застосування. Особи, до яких не застосовується амністія. Помилування. Порядок здійснення помилування. Право на клопотання. Судимість. Погашення та зняття судимості. Примусові заходи медичного характеру: види та порядок застосування. Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб.

Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх: Види покарань, що застосовуються до неповнолітніх. Особливості застосування покарань. Примусові заходи виховного характеру. Умовно-дострокове звільнення неповнолітніх. Інститут пробації в Україні.

Відповідальність за окремі види злочинів: Злочини проти основ національної безпеки України. Злочини проти життя та здоров'я особи. Злочини проти волі, честі та гідності особи. Злочини проти виборчих трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина. Злочини проти власності. Злочини проти громадської безпеки. Злочини проти безпеки руху та експлуатації транспорту. Злочини проти громадського порядку та моральності. Злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку.

Кримінальний процес: Кримінальний процесуальний кодекс України.

Загальні засади кримінального провадження. Учасники кримінального провадження (суд, сторона обвинувачення, сторона захисту, потерпілий і його представник). Поняття досудового розслідування (дізнання, досудового слідства). Повідомлення про підозру. Заходи забезпечення кримінального провадження. Запобіжні заходи. Затримання особи. Стадії судового провадження у кримінальному процесі. Особливості провадження у суді присяжних.

Практичне заняття:

Захист підозрюваного, обвинуваченого, підсудного.

Розв'язування правових ситуацій

Змістовий модуль 3
Основи приватного права в Україні

Тема 7. Цивільне право України

Загальна характеристика цивільного права та цивільних правовідносин: Предмет, метод, цивільного права. Звичай ділового обороту. Аналогія закону. Аналогія права. Цивільний кодекс України (ЦКУ). Цивільні правовідносини та їх види. Об'єкти цивільних правовідносин: поняття та види. Річ та її види. Підстави виникнення, зміни та припинення цивільних правовідносин (юридичні факти). Дії та події. Юридичні акти, юридичні вчинки, юридичні стани.

Суб'єкти цивільних правовідносин: Фізичні особи. Правоздатність. Дієздатність та її види. Правові наслідки оголошення особи безвісно відсутньою чи померлою. Юридичні особи та їх види. Правоздатність та дієздатність юридичної особи. Способи виникнення юридичних осіб. Припинення юридичної особи. Держава як суб'єкт цивільних правовідносин.

Правочини: Поняття та ознаки правочину. Умови дійсності правочину. Підстави визнання правочину недійсним. Нікчемні та заперечні правочини. Наслідки визнання правочину недійсним. Реституція та її види.

Представництво і довіреність: Підстави виникнення представництва. Представник. Особа, яку представляють. Види представництва. Повноваження представника. Види довіреностей. Форма довіреності. Нотаріальне посвідчення. Довіреності, що прирівнюються до нотаріально завірених. Передоручення. Підстави припинення довіреності.

Загальна характеристика права власності та інші речові права: Поняття права власності. Зміст права власності. Володіння. Користування. Розпорядження. Способи набуття права власності. Підстави припинення права власності. Суб'єкти права власності. Об'єкти права власності. Речові права на чуже майно.

Форми та види власності: Право приватної власності. Суб'єкти та об'єкти права приватної власності. Права щодо своєї приватної власності. Виникнення та припинення права приватної власності. Право державної та комунальної власності. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування як представники суб'єкта державної власності (держави). Об'єкти права державної власності. Суб'єкти та об'єкти права комунальної власності. Право спільної власності. Спільна часткова власність. Спільна сумісна власність.

Право інтелектуальної власності: Суб'єкти та об'єкти права інтелектуальної власності. Особисті немайнові та майнові права інтелектуальної власності. Виникнення права на об'єкти інтелектуальної власності. Патентування. Авторське право та суміжні права. Суб'єкти авторського права. Автор. Об'єкти авторського права. Твір та його види. Особисті немайнові та майнові авторські права. Суміжні права. Об'єкти та суб'єкти суміжних прав. Майнові права інтелектуальної власності на об'єкт суміжних прав.

Цивільно-правова відповідальність: Особливості цивільно-правової відповідальності. Збитки: поняття та види. Реальні збитки. Упущена вигода. Порядок відшкодування. Види цивільно-правової відповідальності. Обставини, що звільняють від цивільно-правової відповідальності. Джерело підвищеної небезпеки. Особливості відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки. Відповідальність за чужу вину. Особливості цивільно-правової відповідальності неповнолітніх осіб.

Загальні положення цивільного процесу: Види проваджень в цивільному процесі. Розгляд цивільних справ третейськими судами. Позовна заява. Учасники. Представництво у суді. Стадії цивільного процесу.

Захист цивільних прав та охоронюваних інтересів: Види захисту цивільних прав. Захист честі, гідності та ділової репутації особи. Моральна шкода. Підстави та способи компенсації моральної шкоди. Захист права власності. Способи захисту права власності. Віндикаційний позов. Негаторний позов. Способи захисту авторських та суміжних прав. Строк позовної давності. Загальний строк. Спеціальні строки. Перебіг строку позовної давності. Зупинення, переривання та відновлення перебігу строку позовної давності. Випадки, на які не поширюється позовна давність.

Семінарське заняття:

Звернення до суду у цивільних справах

Загальні положення цивільного процесу. Захист цивільних прав та охоронюваних інтересів. Зобов'язання у цивільному праві Цивільно-правова відповідальність. Цивільний позов.

Зобов'язання у цивільному праві Поняття зобов'язання. Виникнення та припинення зобов'язань. Майново-правові та зобов'язано-правові способи забезпечення зобов'язань.

Цивільно-правові договори Договір та його ознаки. Суб'єкти та об'єкти договору. Умови дійсності договору. Види договорів. Істотні умови договору. Звичайні та випадкові умови. Стадії укладення договору. Характеристика окремих видів договорів.

Основи спадкового права Спадкове право. Спадкодавець. Спадкоємець. Спадщина. Відкриття спадщини. Спадкування за законом. Спадкування за заповітом. Умови дійсності заповіту. Прийняття спадщини. Спадкова трансмісія. Відумерла спадщина. Поділ спадкового майна

Тема 8. Господарське право України

Загальна характеристика господарського права України: Предмет господарського права. Господарський кодекс України. Поняття та види суб'єктів господарювання. Права та обов'язки суб'єктів господарювання. Фізична особа як суб'єкт господарювання.

Суб'єкти господарювання: Поняття суб'єкта господарювання. Громадянин як суб'єкт господарювання. Підприємство та його види. Організаційно-правові форми об'єднань підприємств. Промислово-фінансова група. Холдингова компанія. Поняття господарського товариства. Права та обов'язки учасників товариств. Види господарських товариств. Порядок створення господарського товариства. Правовий режим майна суб'єктів господарювання.

Господарські договори: Форма господарського договору. Порядок укладення господарських договорів.

Господарсько-правова відповідальність. Господарський процес: Господарсько-правове правопорушення, його види та склад. Підстави господарсько-правової відповідальності. Види господарсько-правової відповідальності. Господарські санкції. Господарські спори. Досудове врегулювання господарських спорів. Вирішення спорів господарськими судами. Засади господарського судочинства. Справи, що розглядають господарські суди. Учасники господарського процесу. Стадії господарського процесу.

Практичне заняття:

Реєстрація юридичної особи, фізичної особи-підприємця.

Робота із Законом України Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань. Розв'язування правових ситуацій.

Тема 9. Трудове право України

Правове регулювання трудових відносин в Україні: Право на працю. Предмет трудового права. Трудові правовідносини. Джерела трудового права. Колективний договір. Порядок укладення. Особливості регулювання трудових відносин за участю юридичної особи - суб'єкта малого підприємництва, фізичної особи – підприємця.

Трудовий договір: Поняття трудового договору. Умови трудового договору. Випробувальний строк. Контракт. Порядок укладення трудового договору. Права та обов'язки працівника та роботодавця. Переведення та переміщення працівника. Відсторонення від роботи. Припинення трудового договору. Загальні підстави припинення трудового договору. Розірвання трудового договору за ініціативою працівника. Розірвання трудового договору за ініціативою власника.

Робочий час та час відпочинку: Робочий час. Час відпочинку. Особливості праці у вихідні, святкові та неробочі дні. Поняття та види відпусток.

Трудова дисципліна. Дисциплінарна відповідальність. Матеріальна відповідальність працівників за шкоду, заподіяну підприємству, установі, організації: Поняття трудової дисципліни. Правила внутрішнього трудового розпорядку. Дисциплінарна відповідальність. Дисциплінарні стягнення. Порядок

накладення та зняття дисциплінарного стягнення. Поняття та підстави матеріальної відповідальності. Види матеріальної відповідальності. Колективна відповідальність.

Індивідуальні та колективні трудові спори: Індивідуальні трудові спори. Порядок вирішення трудових спорів. Колективні трудові спори. Способи вирішення колективних спорів. Страйк: порядок організації та проведення. Обмеження у проведенні страйку.

Оплата праці. Охорона праці: Заробітна плата. Структура заробітної плати. Мінімальна заробітна плата. Особливості оплати праці у вихідні, святкові та неробочі дні. Охорона праці.

Семінарське заняття:

Судовий захист трудових прав.

Правове регулювання трудових відносин в Україні. Трудовий договір. Робочий час та час відпочинку. Трудова дисципліна. Дисциплінарна відповідальність. Матеріальна відповідальність працівників за шкоду, заподіяну підприємству, установі, організації. Індивідуальні та колективні трудові спори. Оплата праці. Охорона праці. Судовий захист трудових прав.

Тема 10. Сімейне право України

Загальна характеристика сімейного права: Загальна характеристика сімейних та прирівняних до них відносин. Джерела сімейного права. Сімейний кодекс України. Сім'я. Підстави створення сім'ї. Способи захисту сімейних прав та інтересів.

Шлюб. Права та обов'язки подружжя: Поняття шлюбу. Умови укладання шлюбу. Особи, які не можуть перебувати у шлюбі між собою. Порядок реєстрації шлюбу. Шлюбний договір: поняття та порядок укладення. Припинення шлюбу. Розірвання шлюбу через державні органи реєстрації актів цивільного стану та за рішенням суду. Режим окремого проживання. Визнання шлюбу недійсним за рішенням суду. Особисті немайнові та майнові права подружжя. Особиста приватна власність дружини, чоловіка. Спільна сумісна власність подружжя. Право на утримання (аліменти).

Взаємні права та обов'язки батьків і дітей: Порядок реєстрації народження дитини. Особисті немайнові права та обов'язки батьків та дітей. Майнові права батьків і дітей. Взаємне утримання (аліменти). Позбавлення батьківських прав: підстави та правові наслідки.

Влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування: Усиновлення. Усиновлювачі. Порядок усиновлення. Права та обов'язки усиновлювача та усиновленого. Опіка та піклування. Права дитини, над якою встановлено опіку чи піклування. Права та обов'язки опікуна та піклувальника. Патронат над дітьми. Прийомна сім'я. Дитячий будинок сімейного типу.

Тема 11. Земельне право України

Загальна характеристика земельного права: Предмет правового регулювання земельного права. Земельний кодекс України. Принципи земельного

законодавства. Земельні правовідносини. Суб'єкти та об'єкти земельних відносин. Категорії земель України за цільовим призначенням.

Право власності на землю: Земельна ділянка. Суб'єкти права власності на землю. Правовий режим власності на землю іноземних громадян та осіб без громадянства. Форми та види права власності на земельну ділянку. Права та обов'язки власників земельних ділянок. Добросусідство. Право земельного сервітуту. Види права земельного сервітуту. Встановлення та припинення земельного сервітуту. Користування землею. Право постійного користування. Оренда та її види. Права та обов'язки землекористувачів.

Набуття та реалізація права на землю. Захист права власності на землю: Підстави набуття права на землю. Порядок безоплатної приватизації земельних ділянок громадянами. Набувальна давність. Набуття права власності на земельні ділянки на підставі цивільних правочинів. Підстави припинення права власності на земельну ділянку та користування нею. Підстави примусового припинення прав на земельну ділянку. Викуп земельних ділянок для суспільних потреб. Примусове відчуження земельної ділянки з мотивів суспільної необхідності. Земельні спори. Органи, що розглядають земельні спори.

Практичне заняття:

Юридична відповідальність за порушення норм земельного законодавства
Розв'язування правових ситуацій.

Критерії оцінювання результатів навчання

Оцінка за 4 – бальною шкалою	Критерії оцінювання
5 (відмінно)	Здобувач освіти ґрунтовно викладає правові питання, висловлює власну позицію й переконливо її аргументує; досконало знає свої права, як члена суспільства, цінності громадянського суспільства, обґрунтовує суть верховенства права, поняття прав і свобод людини та громадянина України; самостійно знаходить, оцінює та використовує джерела юридичної інформації, зокрема наочні, уміє узагальнити вивчений матеріал, використовує набуті знання й уміння у практичній навчальній діяльності (участь у дискусіях, засіданнях «круглих столів» тощо), виявляючи здатність обирати й застосовувати положення нормативно-правових актів для якісного виконання завдань; самостійно вирішує тестові завдання вищого рівня складності та певні правові ситуації; може самостійно вирішувати юридичні задачі, застосовуючи правові знання; самостійно складати таблиці, структурно-логічні схеми з

	правових питань, аналізувати правові ситуації, дати відгук (рецензію) на відповідь інших здобувачів освіти
4 (добре)	Здобувач освіти оперує вивченим матеріалом на рівні теми, може самостійно його відтворювати, аналізувати положення нормативно-правових актів, підтверджувати одним-двома аргументами висловлене ним судження про правове явище; на достатньому рівні знає свої права, як члена суспільства, цінності громадянського суспільства, усвідомлює суть верховенства права, поняття прав і свобод людини та громадянина України; має уявлення про використання нормативно-правових актів, що регламентують професійну діяльність; може співставляти, узагальнювати інформацію за допомогою викладача; складати прості таблиці, схеми, самостійно розв'язувати юридичні задачі середнього рівня складності.
3(задовільно)	Здобувач освіти у цілому відтворює частину навчального матеріалу теми, у цілому правильно використовує окремі юридичні терміни, аналізує прості юридичні ситуації, розв'язує тестові завдання першого рівня; визначає одну-дві окремі ознаки правових понять; може користуватися за допомогою викладача окремими положеннями нормативних актів; має уявлення про свої права, як члена суспільства, цінності громадянського суспільства; з допомогою викладача може пояснити поняття прав і свобод людини та громадянина України, частково наводить приклади нормативно-правових актів, що регламентують професійну діяльність.
2 (незадовільно)	Здобувач освіти одним простим реченням передає зміст частини теми, знаходить відповідь на закрите запитання в тексті підручника. В загальних рисах відтворює один-два юридичні терміни окремої теми. Вибирає правильний варіант відповіді із двох запропонованих. Відчуває значні труднощі при наведенні прикладів нормативно-правових актів, що регламентують професійну діяльність.

IV. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Базові

1. Гапотій В.Д., Слишик О. Основи права: підручник. 2-ге вид. із змінами та доп. Мелітополь: Видавництво МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2019. 882 с.
2. Правознавство: навчальний посібник / за заг. ред. С.В. Петкова. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2020. 360 с.
3. Правознавство: Підручник для студентів ВНЗ / Волошкевич Г.А., Джолос С.В., Дробот Ж.А. та ін. Черкаси, 2019. 686 с.
4. Шпиталенко Г.А. Правознавство. Підручник. Затверджено МОН України. 6-те вид., випр. і доповн., 2020. 602 с.

Додаткові

1. Конституційне право: підручник / за загальною редакцією М.І. Козюбри / Ю.Г. Барабаш, О.М. Бориславська, В.М. Венгер, М.І. Козюбра, А.А. Мелешевич. К.: Ваіте, 2021. 528 с.
2. Міжнародний захист прав людини: навчальний посібник / кол. авторів; за ред. О. Б. Онишко. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 540 с.
3. Теорія держави і права в схемах та таблицях: навчальний посібник. за заг. ред. Л. Р. Наливайко. К.: «Хай-Тек Прес», 2020. 296 с.
4. Тополевський Р. Б., Федіна Н. В. Теорія держави і права: навч. посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2020. 268 с.
5. Філіпенко Т. М. Правознавство: (проф. рівень): підруч. для 11-го кл. закл. серед. освіти. Київ: Генеза, 2019. 384 с.: іл.

Інформаційні ресурси:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (редакція станом на 01.01.2020) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 06.12.1984 № 8073-X (редакція станом 18.07.2024 № 3886-IX /3886-20/) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
3. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III із змінами та доповненнями URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-16>
4. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV (редакція станом 22.02.2024) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
5. Сімейний кодекс України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>
6. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV (редакція станом на 05.06.2024 № 3778-IX) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
7. Верховна Рада України. URL: <https://www.rada.gov.ua/>
8. Президент України. URL: <https://www.president.gov.ua/>
9. Кабінет Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/>
10. Конституційний суд України. URL: <https://ccu.gov.ua/>
11. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини. URL: <https://ombudsman.gov.ua/>